

պարակաւ յանցանքներն խոտորվանելու և մնալով մը որ բաւական չէր իրականացնելու իրողութիւնն ունի, սեպտեմբերի աւելի օրը, կ'առնէ աղան ու դարձեալ կը տանի մուտքը օրինական ձեւակերպութիւնները կատարելու համար. ահա կը սկսի երկար բանակցութիւն մը ստորագրելու հետ, թէ ամբողջ հինգ զորքն աւելի չի կրնար տալ և կամ թէ չուզեր տալ. ինչու. որովհետեւ աղան հին աղէկ բռնակ չի կրնար ստիճել, իսկ երբ անօրէն կը յայտարարէ թէ անգլիկներն կամ զերմանորէնն ալ պետի աւանդուի, իրը ամսական մէկուն մըն ալ պահանջուի, չալը իսկոյն առանց չնի կրնար չկայի ինգլիկները յարուանելու, կ'որոշէ առաջ ահաւանիկ կրնա՞ց երեւալ, կայի՞ն թէ ուր հասնուի և օտարամուտութեան աստիճանը: Անգլիկն վարձարանին մէջ ուր թերի լեզուով աղան քնի մը լեզու պիտի կորսնց, ծնողը յօտարութեամբ կը վճարէ այդ դրամը, հապա օտարներն որչափ պիտի տայ երբ աղան պիտի կրնայ օտարով օտար լեզուով կատարել կերպով: Ամսական երեք չորս ոսկի և ծախսուելու ամսածնով որ վերջապէս աղան եւրոպական դաստիարակութիւնը և կ'առնէ ու օր մըն ալ փոխադարձաբար իրենք կ'օգտուին տողմէ: Բայց որչափ մեծ յաւանքներով, երբ եւրոպական դաստիարակութեամբ օծուողները բարձրագոյն հոգիքը առնելով չեն կրնար ստիճել իրենց ընտանեկան յարկին տակ:

Տղայք արդէն զարթոյն սեմին դուռս կ'որո՞ւմ վարկերն իրենց իրենց կը կարծեն զանաւորներ բայց ոչ ոսկիներու ալ ուսման ու կողմնակի անխորհուրդ կը դիտեն չափերն. սակայն իրենց անձին տկարութիւնը զգալի կ'ըլլայ այն ատեն երբ այսքան ուսնալ կ'երթան կ'ստանան երկու երեք հարիւր դրամով ամսականով զբարգրութեան կամ գործակալարի պաշտօն մը:

Իսկ աղէկները՝ իրենց սովորած եւրոպական լեզուով զարձակ են քան թէ՛նքը—մարդկայիններ. անոնք ալ ուսնալով կը դիտեն իրենց բարեկամ մարդկայինները որոնք իրենց չափ հնուա չեն այդ լեզուներու, ու ասոնք ալ դարձեալ սեմին դուռս ելածուսն պէն կ'երթանք քոնքի մը կ'անանք, զոր օրինակ, զանգերի գլխակներ, մեծ մեծ պատրանքներ, մասով աղէկներու ու ըսպատելիներու հող մը իրենց չափը. կարծեմ օտար դաստիարակութեան առաջնորդները միմիայնութեամբ այսպէս կ'ըլլայ, շատ քիչեր մասնաւոր նպատակով կ'այստանան ըստ սովորի:

Հիմա խնդրոյ առարկայ եղած է Հոմարտը, ամերիկեան վարձարանը, ուր կը յանձնին նաև ստորաթ թուով Հայ աղէկները, կարծեմ զարգանալու ու յառաջդիմելու համար, բայց օրիորդները լոկ մարդկային մակարդակը դարձեալ անբարձր աւելորդ սեպտիկ կը դարձանք ինչ նաև արդարաբան, հեծեւ լանիւ ու չեն նստելու ճաշակներն ալ չմտնած ըստ թէ անոնք ալ բաւական յաջողած է ակար կամ ոչ-ակար աղէկներ համար անհրաժեշտ պէտք մը դառնալ. ինչի պատճառով անոնք մէկ խումբին հանդիպելով դժուար պիտի ըլլար հատ մը առանց անխոցի նըստարի:

Արդեօք անցողիկ անկարելի մալ տեսնու՞մ այն միտադրեալ չափը պիտի չենուսն, որոնց մէջ նստել ու եմբարանի ճակնեք զարձակ ամենք կը հնայնան. ահա մեր աղէկներուն դրձի՞նք ստուար թիւին ստիճանը օտար վարձարաններու մէջ:

Ամերիկեան դաստիարակութիւնը առողջ դաստիարակութիւն մը սեպուած է միջին ցարդ ու աղբիւս թէ է, ու Հոմարտը ալ կը կարծեն թէ այդ առողջ կրթութիւնը կուտայ, բայց ոչ, բոլորովին հակառակը. Ամերիկեանը չի պահանջել զարգանալու, ալ պարզութեամբ կ'ընտրէ, չնշեղուի թէ իրականութիւնն ալ լրջութիւն... Գրէ-թէ բացարձակ լրջութիւն կը պահանջէ:

Սակայն այս ամենուն պատճառը ծնողները չեն միթէ. հիմա ալ դաս-դասներ կը լուսին նոյն իսկ երեքնու՞ն, մնողները այսքան յանցանք ըլլալով իսկ կրնան արգելի թէ ոչ աղբիւսին յառաջադէմ վարձարանը դիմելը մեր տղանքը. այս բոլորն ալ կրնան իրաւա-ցի նկատուի, ասոյն օտարներուն վը-ճարուած ամսական երեք չորս ոսկի-ներուն կէտը. նոյն իսկ քաղաքներն եթէ տան աղբ. վարձարաններուն այն ատեն թող. ինչու որոնքներն ալ հարկը կան իրականութիւնը զննող վարձարանները բերելու տեղ՝ հինգ վնց ոսկիները կարող դաստիարակներ կը ընեն որոնք պիտի կրնան աղաղակ պէտք եղածին պէս, Այն ատեն աղան իր վարձարանին մէջ կ'առնէ թէ իրականութիւնը դաստիարակութեան թէ կ'ուսումնասիրել օտար բարձրորդ որով աղան կրնայ երկու-օր միայն մարդ յառաջ եկած իրականութիւնը օգտուի:

ԺՈՂՈՎԱՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

ԱՐԵՎԱԿԱՆՅՈՒՆ ԴՈՌՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՒՍԻՆ

Պայծառ գիշեր մը կ'ըլլէ վեր վերջինը մեր աշխարհը երկնքի աստղազարդ կամարին վրայ, մեր առջև կը պար-գուի հիւսնային տեսարան մը զոր լուսինը կ'ընծայէ: Անիկա անբուռն աչքն է միջուկեան, զայնու է դիւրեւորեալ, հայեցակէտն է միտութեան, լուսնութեան, խոնանքի և խորհուրդի: Զան տղայն որ իր լուսը փոխ կ'առնէ արեւն, կարծես խոնարհօրէն ցերեկի աստուածին կը յաջորդէ և մեզի կ'ըսէ թէ, եթէ արեւը անխառնացած է մեր հորի-զոնէն, ինքը միշտ կը փայլի միջու-ցին մէջ:

Մարդ չափ հին ատեններէ ի վեր անոր փոփոխական երեւոյթներին հան-կեցած է թէ լուսինը գոռնա՞նք մը ձեւը ունի և թէ արեւն կուգո՞յն անոր այն գիշերային պայծառ լուսը գոր թիւնը: Երբ ցերեկը կը ցնայնէ հոս հոս աստղա-տուները գոռնալով երբ ընտրութիւն թիւնը: Երբ ցերեկը կը ցնայնէ հոս հոս աստղա-տուները գոռնալով երբ ընտրութիւն թիւնը: Երբ ցերեկը կը ցնայնէ հոս հոս աստղա-տուները գոռնալով երբ ընտրութիւն թիւնը:

Լուսինը երկրին չափը դարձած ատեն, անգամ մը կ'անցնի ճիշդ մեր և արեւին մէջուղը և կը խաւարեցնէ արեւը իր ստուերովը, ինչպէս տեսնալ արդէն. այս ատեն չենք կրնար գտնի տեսնել, որովհետեւ իր ոչ լուսաւար-ուած կրնա՞նք գտնալ որ մեզի դարձած է: Անգամ մըն ալ մեր ետեւը անցնե-լով երկիրը անոր և արեւին մէջուղը կը գտնուի և լուսինը երկրին չափը մէջ կ'ընայ ու ամբողջովն ու մաս-նակի կը խաւարի. իր փոփոխական երեւոյթները ճիշդ կը համապատաս-խանին իր շարժումին, այն անկէ՛նք զոր կը ձեւացնէ արեւին և երկրին հետ: Երբ արեւին հետ ուղիղ անկիւն մը ձեւացնէ՝ անոր լուսաւորուած կի-տաքուստին կէտը կը տեսնենք. այս ատեն առաջին կամ վերջին քաղաքն (quartier) է: Երբ արեւին հանդիպա-կաց կողմն է մեզը կը տեսնենք անոր ամբողջ լուսաւորուած կիտաքուստը և լրացած լուսինը կը փայլի կէս գիշե-րին մեր երկնքին մէջ:

Լուսինը կը դառնայ երկրին չափը ձեւով ձեւով ձեւով մը՝ որուն մէջին հեռաւորութիւնն է 384,000 զիւ. կամ 240,000 մղոն գրեթէ և որուն երկայ-նութիւնը կ'ըլլայ 2,400,000 զիւ. և Լուս-ինը իր ամսական շրջանը կը կատարէ այս ծիրին վրայէն 27 օրուան, 7 ժամ-ուան, 43 վայրկեանի և 11 երկվայր-կեանի մէջ: Ուրեմն լուսինը իր ծիրին վրայ ունեցած արագութիւնը մէկ երկվայրկեանի մէջ մէկ քիլոմէթրէ ա-ւելի է: Սակայն վերը միշտու՞մ տես-նողները լուսինին երկրին չափը կատարած արագութիւնը տես-նողներին է, այսինքն այն ժամա-նակը՝ զոր կը գործածէ անիկա իր ծիրին միջուղին կէտը դառնալու հա-մար: Եթէ երկիրը անշարժ ըլլար, այս տեսողութիւնը պիտի ընդհանուրէր լուս-նային ամբողջ, սակայն աստղադէպ-ները տակալ չեն ընդունիր, այլ ու-րիշ տեսողութիւն մը, որովհետեւ եր-կիրը կը դառնայ արեւին շուրջը լու-սինու ալ իր հետը ունենալով և այս-պէս լուսինին արեւին հետ ունեցած ասիլը դիւրը կը փոխուի և պէտք է որ անիկա իր ծիրին վրայ 2 օր ալ ա-ռաջ երթայ, այսպէս լուսինն ընդուն-ուած լուսնայինը (lunaison) կ'ըլլայ 29 օր, 44 վայրկեան և 3 երկվայրկեան:

Լուսինն ալ իր աստղային վրայ կը դառնայ այնքան ատենի մէջ, որչափ աստղի մէջ որ կը դառնայ երկրին շուրջը. ասիկա առաջ կուգայ որ լու-սինը միշտ միջուղին երեւի կը դարձնէ մեզի:

Մարդկային առաջին անխորհուրդ բարձրացաւ զեպի երկրին այն լուս-նային երբ գիշերներու միջուղութեան լուսաւորելը իր թափէ իր ցուրտ լուսը, չկրնա՞նք հիշատակել զիսկ միջուղին մէջ անկախ այս դուռը՝ առանց նշա-նելու այն գոյները՝ որ օտար վրայ ցնում-ցի կան անգործութեան կիտա-քուստը: Աստղադիւրսութիւնը անգամ է լուսինին քննութիւնովը, որովհե-տեւ տիեզերքի մէջ մեզի ամենքն մտ գտնուողն է անիկա: Հապառար-տարին իր կայ մարդիկ նշարա-նէն այս անհեթեթ պատկերը ձե-ւացնի և հաստատած են թէ ու-նիկա անփոփոխ կը մնայ, այս աստ-ղին անուարարութեան առաջ եկած է, այլ լուսնային հողին վիճակէն, որ նոյնինքն անփոփոխ է:

Ստիճարար անպէս կ'երեւակա-յին թէ երբ երկիրը հեռուէն դի-տենք, միայն լրացած լուսինի մը չափ կրնայ փայլիլ. բայց ճշմարիտ չէ ասիկա: Լուսնային հողը երկրի հողին չափ ճերմակ չէ, ցերեկ ա-տեն բազմաանգամ լուսինը գորշ պա-տի մը հետ որ արեւին լուսաւոր-ուած է, և պիտի գտնէք որ պար-տաւելի փայլուն է: Գիշեր ատեն մեր արեւանակին ունեցած փայլը ար-ազարդել նախ նոյնիսկ գիշերն է, և երկրորդ լուսնային սկաւառակին փոքր ըլլալն է, որովհետեւ կ'ըսէ այս սկաւառակը մեծցնելու հեռագիտա-կով, անոր փայլը կը նուազի: Երբ լուսինին լուսը բազմաանգամ ամպե-րուն լուսինն հետ, զանի դարձեալ նուազ փայլուն կը գտնենք: Երբ մեզի խողովակով մը դիտենք ա-րեւն լուսաւորուած դաշտ մը, կրնանք հաստատել թէ, անիկա լուսնային չափ գորշուոր (միջուկ) լուսնով մը կը փայլի: Տեսարանութեան (սփիւ) սկզբունքները կ'ապացուան թէ այս բարդաւորութեան մէջ պէտք է հաշիւի առնել հեռաւորութիւններու տարբերութիւնները:

Լուսինի բուն ճերմակ չէ, այլ՝ գորշ դեղին: Ծերկերի ճերմակ կ'ը-րեն, երկրին կ'ապարդ գոյնի հա-մար: Բայց միայն միայնութիւն 1874 և 1875 տարիներուն իր կատարած քննու-թիւններէն և փորձերէն կ'երեւակա-ցնէ թէ անոր լուսին ճշմարիտ գոյ-նը գիշերն պղնձի կամ արծիւ (գի-ւն) գոյնն է: Լուսնին լուսնային շառ զանազանակ է, ու-րովհետեւ անիկա կը ներկայացնէ ա-ւելի խաւարակուած գոտիներ, իսկա-տեւ հոյակապ և լուսաւոր հարթ-բերաններ (սփիւ) որ ձիւնի ճեր-մակութիւն ունին:

Երկնային ոչ մէկ մարմին այս-չափ մտն է մեզի, և այսչափ ներ-քին կապակցութիւն ունի մեզի հետ: Երբ կը փորձուի գտնի երկրին զա-ւակի կողմը: Անիկա ալ միակ մար-մինն է որ կ'ընկնայ ցերեկի իր ընթացքին մէջ: Արդարեւ ինչ է ա-նոր մեծ ունեցած հեռաւորութիւնը, երբ հարկի ուսման և չորս հազար քիլոմէթրն ալ բան մըն է, փոքրիկ քաղ մը տիեզերքի մէջ, թէեւ ան-կարելի է, բայց նոյնապէս թէ հո-սէն լուսին հեռագրութիւն մը հաստա-տուած է, արդ հոսէն միջուկ հոս լուս-նային մէջ ու կ'ընկնայ ցերեկի մէջ կ'երթայ. հոսին էր թիւնով մը արձակելու և գոռնել իմ անցնող հա-տը 9 օրին պիտի հասնի. ճիշդիցը կատարելով մը հոս պիտի կրնայ հաս-նել 8 ամսուան և 28 օրուան մէջ:

Լուսինի հեռաւորութիւնը արեւին մեր երկրին ունեցած հեռաւորու-թեան 390 երկրորդ մասն է, և հարկե-րիկները թիւնը մեզի ամենին մտ գտնուող լուսաւորին հեռաւորութեանը հոսէն միջուկ լուսինը երկրին չափը պիտի ըլլար: Երբ անիկա ալ իր հետը ունենալով և այս-պէս լուսինին արեւին հետ ունեցած ասիլը դիւրը կը փոխուի և պէտք է որ անիկա իր ծիրին վրայ 2 օր ալ ա-ռաջ երթայ, այսպէս լուսինն ընդուն-ուած լուսնայինը (lunaison) կ'ըլլայ 29 օր, 44 վայրկեան և 3 երկվայրկեան:

Լուսինն ալ իր աստղային վրայ կը դառնայ այնքան ատենի մէջ, որչափ աստղի մէջ որ կը դառնայ երկրին շուրջը. ասիկա առաջ կուգայ որ լու-սինը միշտ միջուղին երեւի կը դարձնէ մեզի:

Մարդկային առաջին անխորհուրդ բարձրացաւ զեպի երկրին այն լուս-նային երբ գիշերներու միջուղութեան լուսաւորելը իր թափէ իր ցուրտ լուսը, չկրնա՞նք հիշատակել զիսկ միջուղին մէջ անկախ այս դուռը՝ առանց նշա-նելու այն գոյները՝ որ օտար վրայ ցնում-ցի կան անգործութեան կիտա-քուստը: Աստղադիւրսութիւնը անգամ է լուսինին քննութիւնովը, որովհե-տեւ տիեզերքի մէջ մեզի ամենքն մտ գտնուողն է անիկա: Հապառար-տարին իր կայ մարդիկ նշարա-նէն այս անհեթեթ պատկերը ձե-ւացնի և հաստատած են թէ ու-նիկա անփոփոխ կը մնայ, այս աստ-ղին անուարարութեան առաջ եկած է, այլ լուսնային հողին վիճակէն, որ նոյնինքն անփոփոխ է:

Ստիճարար անպէս կ'երեւակա-յին թէ երբ երկիրը հեռուէն դի-տենք, միայն լրացած լուսինի մը չափ կրնայ փայլիլ. բայց ճշմարիտ չէ ասիկա: Լուսնային հողը երկրի հողին չափ ճերմակ չէ, ցերեկ ա-տեն բազմաանգամ լուսինը գորշ պա-տի մը հետ որ արեւին լուսաւոր-ուած է, և պիտի գտնէք որ պար-տաւելի փայլուն է: Գիշեր ատեն մեր արեւանակին ունեցած փայլը ար-ազարդել նախ նոյնիսկ գիշերն է, և երկրորդ լուսնային սկաւառակին փոքր ըլլալն է, որովհետեւ կ'ըսէ այս սկաւառակը մեծցնելու հեռագիտա-կով, անոր փայլը կը նուազի: Երբ լուսինին լուսը բազմաանգամ ամպե-րուն լուսինն հետ, զանի դարձեալ նուազ փայլուն կը գտնենք: Երբ մեզի խողովակով մը դիտենք ա-րեւն լուսաւորուած դաշտ մը, կրնանք հաստատել թէ, անիկա լուսնային չափ գորշուոր (միջուկ) լուսնով մը կը փայլի: Տեսարանութեան (սփիւ) սկզբունքները կ'ապացուան թէ այս բարդաւորութեան մէջ պէտք է հաշիւի առնել հեռաւորութիւններու տարբերութիւնները:

Երբ սիւնային Մ. Պրահան կ'ընթեր-նէր, իրենց աղաղակ մայրամայն կե-ռէ, Գիւնարուստ աստիճան պէտք է օրու-կ էլ օրու-կ լուսնային սկաւառակին փոքր ըլլալն է, որովհետեւ կ'ըսէ այս սկաւառակը մեծցնելու հեռագիտա-կով, անոր փայլը կը նուազի: Երբ լուսինին լուսը բազմաանգամ ամպե-րուն լուսինն հետ, զանի դարձեալ նուազ փայլուն կը գտնենք: Երբ մեզի խողովակով մը դիտենք ա-րեւն լուսաւորուած դաշտ մը, կրնանք հաստատել թէ, անիկա լուսնային չափ գորշուոր (միջուկ) լուսնով մը կը փայլի: Տեսարանութեան (սփիւ) սկզբունքները կ'ապացուան թէ այս բարդաւորութեան մէջ պէտք է հաշիւի առնել հեռաւորութիւններու տարբերութիւնները:

Լուսինի բուն ճերմակ չէ, այլ՝ գորշ դեղին: Ծերկերի ճերմակ կ'ը-րեն, երկրին կ'ապարդ գոյնի հա-մար: Բայց միայն միայնութիւն 1874 և 1875 տարիներուն իր կատարած քննու-թիւններէն և փորձերէն կ'երեւակա-ցնէ թէ անոր լուսին ճշմարիտ գոյ-նը գիշերն պղնձի կամ արծիւ (գի-ւն) գոյնն է: Լուսնին լուսնային շառ զանազանակ է, ու-րովհետեւ անիկա կը ներկայացնէ ա-ւելի խաւարակուած գոտիներ, իսկա-տեւ հոյակապ և լուսաւոր հարթ-բերաններ (սփիւ) որ ձիւնի ճեր-մակութիւն ունին:

Երկնային ոչ մէկ մարմին այս-չափ մտն է մեզի, և այսչափ ներ-քին կապակցութիւն ունի մեզի հետ: Երբ կը փորձուի գտնի երկրին զա-ւակի կողմը: Անիկա ալ միակ մար-մինն է որ կ'ընկնայ ցերեկի իր ընթացքին մէջ: Արդարեւ ինչ է ա-նոր մեծ ունեցած հեռաւորութիւնը, երբ հարկի ուսման և չորս հազար քիլոմէթրն ալ բան մըն է, փոքրիկ քաղ մը տիեզերքի մէջ, թէեւ ան-կարելի է, բայց նոյնապէս թէ հո-սէն լուսին հեռագրութիւն մը հաստա-տուած է, արդ հոսէն միջուկ հոս լուս-նային մէջ ու կ'ընկնայ ցերեկի մէջ կ'երթայ. հոսին էր թիւնով մը արձակելու և գոռնել իմ անցնող հա-տը 9 օրին պիտի հասնի. ճիշդիցը կատարելով մը հոս պիտի կրնայ հաս-նել 8 ամսուան և 28 օրուան մէջ:

Լուսինի հեռաւորութիւնը արեւին մեր երկրին ունեցած հեռաւորու-թեան 390 երկրորդ մասն է, և հարկե-րիկները թիւնը մեզի ամենին մտ գտնուող լուսաւորին հեռաւորութեանը հոսէն միջուկ լուսինը երկրին չափը պիտի ըլլար: Երբ անիկա ալ իր հետը ունենալով և այս-պէս լուսինին արեւին հետ ունեցած ասիլը դիւրը կը փոխուի և պէտք է որ անիկա իր ծիրին վրայ 2 օր ալ ա-ռաջ երթայ, այսպէս լուսինն ընդուն-ուած լուսնայինը (lunaison) կ'ըլլայ 29 օր, 44 վայրկեան և 3 երկվայրկեան:

Լուսինն ալ իր աստղային վրայ կը դառնայ այնքան ատենի մէջ, որչափ աստղի մէջ որ կը դառնայ երկրին շուրջը. ասիկա առաջ կուգայ որ լու-սինը միշտ միջուղին երեւի կը դարձնէ մեզի:

Մարդկային առաջին անխորհուրդ բարձրացաւ զեպի երկրին այն լուս-նային երբ գիշերներու միջուղութեան լուսաւորելը իր թափէ իր ցուրտ լուսը, չկրնա՞նք հիշատակել զիսկ միջուղին մէջ անկախ այս դուռը՝ առանց նշա-նելու այն գոյները՝ որ օտար վրայ ցնում-ցի կան անգործութեան կիտա-քուստը: Աստղադիւրսութիւնը անգամ է լուսինին քննութիւնովը, որովհե-տեւ տիեզերքի մէջ մեզի ամենքն մտ գտնուողն է անիկա: Հապառար-տարին իր կայ մարդիկ նշարա-նէն այս անհեթեթ պատկերը ձե-ւացնի և հաստատած են թէ ու-նիկա անփոփոխ կը մնայ, այս աստ-ղին անուարարութեան առաջ եկած է, այլ լուսնային հողին վիճակէն, որ նոյնինքն անփոփոխ է:

Ստիճարար անպէս կ'երեւակա-յին թէ երբ երկիրը հեռուէն դի-տենք, միայն լրացած լուսինի մը չափ կրնայ փայլիլ. բայց ճշմարիտ չէ ասիկա: Լուսնային հողը երկրի հողին չափ ճերմակ չէ, ցերեկ ա-տեն բազմաանգամ լուսինը գորշ պա-տի մը հետ որ արեւին լուսաւոր-ուած է, և պիտի գտնէք որ պար-տաւելի փայլուն է: Գիշեր ատեն մեր արեւանակին ունեցած փայլը ար-ազարդել նախ նոյնիսկ գիշերն է, և երկրորդ լուսնային սկաւառակին փոքր ըլլալն է, որովհետեւ կ'ըսէ այս սկաւառակը մեծցնելու հեռագիտա-կով, անոր փայլը կը նուազի: Երբ լուսինին լուսը բազմաանգամ ամպե-րուն լուսինն հետ, զանի դարձեալ նուազ փայլուն կը գտնենք: Երբ մեզի խողովակով մը դիտենք ա-րեւն լուսաւորուած դաշտ մը, կրնանք հաստատել թէ, անիկա լուսնային չափ գորշուոր (միջուկ) լուսնով մը կը փայլի: Տեսարանութեան (սփիւ) սկզբունքները կ'ապացուան թէ այս բարդաւորութեան մէջ պէտք է հաշիւի առնել հեռաւորութիւններու տարբերութիւնները:

Լուսինի բուն ճերմակ չէ, այլ՝ գորշ դեղին: Ծերկերի ճերմակ կ'ը-րեն, երկրին կ'ապարդ գոյնի հա-մար: Բայց միայն միայնութիւն 1874 և 1875 տարիներուն իր կատարած քննու-թիւններէն և փորձերէն կ'երեւակա-ցնէ թէ անոր լուսին ճշմարիտ գոյ-նը գիշերն պղնձի կամ արծիւ (գի-ւն) գոյնն է: Լուսնին լուսնային շառ զանազանակ է, ու-րովհետեւ անիկա կը ներկայացնէ ա-ւելի խաւարակուած գոտիներ, իսկա-տեւ հոյակապ և լուսաւոր հարթ-բերաններ (սփիւ) որ ձիւնի ճեր-մակութիւն ունին:

Երկնային ոչ մէկ մարմին այս-չափ մտն է մեզի, և այսչափ ներ-քին կապակցութիւն ունի մեզի հետ: Երբ կը փորձուի գտնի երկրին զա-ւակի կ

